

JANUÁR

je prvý mesiac roka v Gregoriánskom kalendári a jeden zo siedmich mesiacov s dĺžkou 31 dní.

Astrologicky začína január so slnkom v znamení Kozorožca a končí v znamení Vodnára. V astronomických termínoch začína v súhvezdí Strelca a končí v znamení Kozorožca.

Január je pomenovaný podľa Jána, rímskeho boha dverí a brán, začiatku a konca, preto býval zobrazovaný s dvomi tvármi - jednou hľadel do minulosti, druhou do budúcnosti. Pôvodný rímsky kalendár sa skladal z desiatich mesiacov (304 dní). Rimania pôvodne považovali zimu za nemesačné obdobie. Okolo roku 700 pred Kr. Romulov nástupca kráľ Numa Pompilius pridal mesiace január a február, čím zosúladiť kalendár so štandardným lunárnym rokom (354 dní). Rímska poverčivosť ohľadom párnych čísel vyústila do stanovenia dĺžky roka 355 dní. Hoci marec bol pôvodne prvým mesiacom, pre túto pozíciu určili január, pretože vtedy boli zvyčajne volení konzuli.

Prvý deň roka sa nazýva **Nový rok**. Existujú tiež názvy v nárečiach **ľaden** a **veľký sečeň** alebo **sečeň**.

Pranostiky na mesiac január

Ak je v januári jasno, bude veľa ovocia.
Ak v januári sneží, alebo prší, bude zlá úroda.
Beda tomu roku, v ktorom v januári tráva rastie.
Čo január zazelená, to máj spáli.
Čo január zmeškal, február doháňa.
Dážď, keď nesie január, neteší sa hospodár.
Január studený, marec teplý.
Keď vlci a líšky v januári vyjú, to znamená tuhú zimu.
Keď duje v januári severák, žito bude dobre sypať.
Keď január nie je pod snehom, beda poliam, lúkam a vrchom.
Keď január vodu pustí, v ľad ju zas marec zhustí.
Keď je január biely, november je zelený.
Keď je január **studený** a mrazivý, poľu a ľuďom je priaznivý.
Keď je v januári mnoho snehu, býva marec suchý.
Keď je v januári pekne, je pekné leto.
Keď je v januári teplo, siaha bieda až na dno.
Keď je začiatok a koniec januára pekný, bude úrodný rok.
Keď nie je zima v januári, bude v apríli a v máji.
Keď sa rok so zimou a snehom počína, sľubuje dosť chleba, ale málo vína.
Mnoho snehu v januári, málo vody v apríli a máji.
Na počiatku roku keď sú mokrie časy, od hnevu si vinár bude šklbať vlasy.
V januári sneh a blato, vo februári mnoho mrazov zato.
Jasné januárové pondelky, pekné veľkonočné sviatky.
V januári mráz – teší nás, v januári voda – to je večná škoda.
Január dobrý je, keď chotár biely je.
Aký január, taký jún.
Keď včely v januári vyletujú, to nedobrý rok ohlasujú.
Teplý január – poľutuj bože!
Lepšie vidieť hladného vlka v poli ako gazdu v januári v košeli.

1. január:

*Ak prípadne Nový rok na stredu, bude to priaznivý rok, mnoho vína, ale žiadny med.
Jasná a tichá novoročná noc zvestuje nám dobrý rok.
Na Nový rok blato, na Veľkú noc sneh.*

2. január:

*Keď je druhého jasno, bude dlhá zima, keď ale nesneží, nie je ďaleko jaro.
Keď je druhého januára jasno, bude veľa ovociny.*

4. január:

Štvrtý deň jasný, znamená mrákavý a nezdravý rok.

6. január:

*Na Tri krále mnoho hviezd - mnoho zemiakov.
Trojkráľovú zimu vlk nezožerie.*

11. január:

Na svätého Hygina sa začína pravá zima.

16. január:

Na svätého Marcela zima lezie do tela.

20. január:

Fabiánskej zimy boja sa cigáni.

21. január:

*Keď sa na Vincenta vták na koľaji vody napije, ten rok mnoho vína sľubuje.
Ak si na Vincenta komár poletuje, statok aj slamenú strechu spotrebuje.*

25. január:

*Keď sa na Pavla vtáča z koľaje napije, bude pozdna jar.
Pavla obrátenie, zimy obrátenie.*

Na svätého Pavla medveď sa na druhý bok obráti.

Ak do svätého Pavla zima dobre vláda, až svätý Jozef oteplie marec / 19.3/.

Svätý Pavel jasný prináša rok šťastný.

29. január:

Na Saleského Františka meluzína si často zapíska.

Významné osobnosti Slovenska:

POLITIKA, DIPLOMACIA

Alexander Dubček (1921 – 1992) Slovenský politik a predstaviteľ politického reformného prúdu v 60. rokoch minulého storočia. Od januára 1968 sa stal predsedom KSC a hlavným predstaviteľom tzv. Pražskej jari, ktorej cieľom bolo vytvoriť „socializmus s ľudskou tvárou“, čo sa však stretlo s nevoľou ZSSR. Po invázii vojsk do ČSSR v auguste 1968 bol Dubček postupne stiahnutý zo všetkých funkcií a v r.1970 vylúčený zo strany. V novembri 1989 sa aktívne zapojil do Nežnej revolúcie, v decembri sa stal poslancom Snemovne národov a predsedom Federálneho zhromaždenia. Zomrel 7. novembra 1992, po ťažkej

automobilovej nehode. Pochovaný je v Bratislave v Slávičom Údolí.

Milan Rastislav Štefánik (1880 – 1919) Slovenský politik, astronóm, generál, jeden zo zakladateľov Československa. Narodil sa v Košariskách v rodine evanjelického farára ako šieste z dvanástich detí. Stredoškolské vzdelanie dostal na evanjelickom lýceu v Bratislave, v Šoproni a Sarvaši, kde zmaturoval. Následne študoval v Prahe stavebné inžinierstvo a v rokoch 1900 - 1904 astronómiu na Filozofickej fakulte Karlovej univerzity. V roku 1904 odišiel do Paríža, kde pokračoval vo vedeckej činnosti. Spolu so svojim profesorom Julom Janssenom sa zúčastnil výstupu na Mont Blanc, kde pozorovali Slnko a Mars. Neskôr Štefánik položil základy

hvezdárne na Tahiti. Za vedecké práce dostal mnoho ocenení, v roku 1914 získal od francúzskej vlády Rad Rytiera Čestnej légie za vedecké a diplomatické úspechy. Počas

1. svetovej vojny bojoval vo francúzskom letectve. Napriek francúzskemu občianstvu zostal v srdci Slovákom a angažoval sa v česko-slovenskom národnom odboji. Vo februári 1916 založil v Paríži Národnú radu československú, ktorej predsedom sa stal T. G. Masaryk. 4. mája 1919 pri návrate do vlasti havarovalo jeho lietadlo pri pristávaní v Ivanke pri Dunaji. Štefánik aj s posádkou zahynul. Pochovaný je v mohyle na Bradle.

KULTÚRA

Peter Dvorský (1951) Svetoznámy slovenský operný spevák, lyrický tenor. Debutoval úlohou Lenského v Čajkovského Eugenovi Oneginovi. Počas r. 1975-1976 bol na stáži v milánskej La Scala, kde ho Luciano Pavarotti verejne označil za svojho nástupcu. Neskôr pôsobil vo viedenskej Štátnej opere, kde sa predviedol ako Alfred vo Verdiho La Traviate, Edgar v Donizettiho Lucii di Lammermoor, a v r. 1980 sa predstavil ako Nemorino v Nápoji lásky Gaetana Donizettiho. Naštudoval také postavy, ako: MacDuff vo Verdiho Macbethovi, Rudolf v Pucciniho Bohéme, Vojvoda vo Verdiho Rigolettovi, Don Alvaro vo Verdiho Sile osudu, Princ v Dvořákovvej Rusalke a mnohé ďalšie. Pôsobil na všetkých významných svetových scénach: Viedeň, Miláno, New York, Chicago, Barcelona, Florencia, Ženeva, Tokio.

Lucia Popp (1939 – 1993) Popredná slovenská i svetová sopranistka.

Po štúdiách spevu v Bratislave dostala v roku 1963 stály angažmán vo Viedni. Vo svojom repertoári mala Mozartove diela (Čarovná flauta, Figarova svadba), Verdiho Maškarný bál, Straussove a Janáčkove diela. Spolupracovala s mnohými významnými dirigentmi, ako boli napr. Leonard Bernstein, Herbert Von Karajan, Otto Klemperer, Yehudi Menuhin...). Pôsobila v Metropolitan Opere v New Yorku, La Scala v Miláne, Covent Garden v Londýne a mnohých ďalších. Po roku 1989 sa aj vďaka Lucii Poppovej podarilo nadviazať umeleckú spoluprácu medzi Bratislavou a Viedňou. V roku 1993 podľahla zákernej chorobe.

Edita Gruberová (1946) Významná slovenská sopranistka pokladaná za nekorunovanú kráľovnú koloratúry. Študovala v Bratislave, Viedni a Prahe. Debutovala v r. 1968 v Rossiniho Barbierovi zo Seville v postave Rosiny. V r. 1969 odišla do Viedne, kde si predvedením árie Kráľovnej noci v Mozartovej Čarovnej flaute okamžite získala publikum, kritiku i vedenie viedenskej Štátnej opery a dostala stály angažmán. Neskôr naštudovala postavu Zerbinetty v Ariadne Richarda Straussa, spievala Massenetovu Manon, Donizettiho Máriu Stuartovnu, Verdiho Gildu a Violettu. Získala mnohé ocenenia a uznania po celom svete. Je čestnou predsedníčkou Bratislavských hudobných slávností.

Ludovít Fulla (1902 – 1980) Slovenský maliar, grafik, výtvarník a ilustrátor. Spájal avantgardu, slovenské ľudové umenie, ikonopisnú maľbu a inšpirácie detským výtvarným umením. Narodil sa v Ružomberku, študoval v Prahe na umelecko-priemyselnej škole u profesorov Hofbauera a Kysel. Neskôr pedagogicky pôsobil na Slovensku, počas rokov 1929 – 1939 na Škole umeleckých remesiel v Bratislave, ideami blízkej nemeckému Bauhausu. V r. 1937 získal v Paríži cenu Grand Prix za obraz Pieseň a práca. Neskôr bol istý čas vedúcim oddelenia monumentálno-dekoratívneho maliarstva na novozaloženej Vysoké škole výtvarných umení v Bratislave. Venoval sa i knižnej ilustrácii. Od r. 1962 žil a pôsobil v Ružomberku, kde je aj pochovaný. Od r. 1969 funguje v Ružomberku Galéria Ludovíta Fullu.

Dominik Skutecký (1849 – 1921) Slovenský maliar, predstaviteľ realizmu vo výtvarnom umení. Narodil sa v Gajaroch na Záhorí, základné i odborné vzdelanie dostal vo Viedni. Od roku 1867 pokračoval v štúdiách na maliarskej akadémii v Benátkach. Nasledoval študijný pobyt v Mníchove a stretnutie s Gustavom Courbetom, v tom čase vrcholným

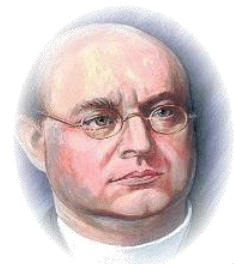
predstaviteľom nových výtvarných smerov. Toto malo zásadný vplyv na Skuteckého umelecký rast. Neskôr žil striedavo v Taliansku a vo Viedni. V r.1872 vytvoril maľbu Pri Zohore, považovanú za prvú realistickú krajinomaľbu slovenského maliarstva. 15 rokov života v Taliansku mu poskytlo možnosť maľovania; množstvo obrazov od neho kupovali úspešní obchodníci, čím sa slušne finančne zabezpečil. V r.1889 sa vrátil s manželkou na Slovensko, do Banskej Bystrice. V deväťdesiatych rokoch 19. storočia sa venoval portrétovej maľbe. Ďalším zdrojom inšpirácie boli pre Skuteckého medené hámre v okolí Banskej Bystrice. Fascinovala ho práca, ktorú stvárnil v mnohých

svojich dielach (Vykúvanie kotlov, V hámri); zachytával ťažkú prácu robotníkov v dielni. Žil a tvoril až do smrti v Banskej Bystrici. Pričinil sa o nástup moderného umenia na Slovensku.

Karol Kállay (1926-2012) slovenský fotograf. Významný predstaviteľ nielen slovenskej reportážnej fotografie. Autor mnohých publikácií, preslávili sa najmä jeho diela o New Yorku, Los Angeles, Tokiu, Mexiku, Ríme a o Slovensku. V dokumentárnej tvorbe pokračoval v línii Cartier-Bressonovho rozhodujúceho okamihu. Jeho diela vynikali zvláštnym zmyslom pre vizuálne vystihnúť životných a civilizačných paradoxov; Vedel vystihnúť postavy v rôznych stupňoch pohybu i protipohybu. Bol členom klubu Bildeberg Group v Hamburgu, Venoval sa reklamnej fotografii a reportážnym fotografiám do časopisu National Geographic.

VEDA

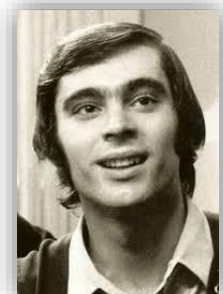
Jozef Murgáš (1864 – 1929) Slovenský vynálezca a maliar. Už v detstve sa uňho prejavoval maliarsky talent i technické nadanie. Študoval na gymnáziu v Banskej Bystrici a v kňazskom seminári v Bratislave a Ostrihome. V r.1889 – 1890 študoval maliarstvo v Budapešti. Počas štúdia v seminári prejavoval záujem o elektrotechniku. R.1896 emigroval do USA do novozaloženej obce Wilkes - Barre, kde žilo zhruba 300 slovenských rodín. Ako miestny farár sa pričínil o vybudovanie školy, knižnice, ihriska, kúpeľov. Bol jedným zo zakladajúcich členov Slovenskej ligy v USA a v r.1918 pripojil svoj podpis pod Pittsburgskú dohodu. V r. 1904 mu boli patentované 2 vynálezy: Zariadenie na bezdrôtovú telegrafiu a Spôsob prenášania správ bezdrôtovou telegrafiou. Celkovo mu bolo uznaných 12 patentov, z ktorých možno vybrať: vlnomer (1907), detektor elektromagnetických vln (1909), navijak na rybársky prút (1912). Venoval sa aj iným činnostiam, mal napr. veľmi širokú zbierku motýľov (9000 exemplárov). Možno ho považovať za najúspešnejšieho slovenského vynálezcu.

Štefan Banič (1870 – 1941) Konštruktér a vynálezca. Pre nedostatok práce odišiel do USA. Zaujímal sa o letectvo a r. 1914 skonštruoval prototyp padáku, ktorý vyskúšal zoskokom z budovy vo Washington D.C., pred zrakom vojenských predstaviteľov a zástupcov patentového úradu. Svoj patent venoval americkej armáde, tá ho údajne využila v 1. svetovej vojne. Jeho padák sa líšil od toho, ktorý poznáme dnes; išlo o druh dáždňika pripevnený o telo. Po návrate do vlasti v r. 1920 žil v ústraní ako murársky majster. Bol jedným zo spoluobjaviteľov jaskyne Driny v Malých Karpatoch

ŠPORT

Ondrej Nepela (1951 – 1989) Krasokorčuliar. Doteraz jediný slovenský pretekár, ktorý získal zlato na Zimných olympijských hrách – r 1972 v Sappore – trénerka H. Múdra. 3x sa stal majstrom sveta (v r. 1971 až 1973) a 5x majstrom Európy. V r.2000 dostal in memoriam ocenenie Slovenský športovec storočia. Na jeho počesť sa uskutočňuje Memoriál Ondreja Nepelu, medzinárodná súťaž krasokorčuliarov na bratislavskom štadióne, ktorý tiež nesie jeho meno.

Žigmund Pálffy (1972) Slovenský hokejista, reprezentant. V NHL pôsobí od sezóny 1993/1994, najprv v klube New York Islanders, od sezóny 1999/2000 v Los Angeles v tíme Kráľov. Trikrát bol v All-Stars tíme NHL. Počas výpadku NHL hral za svoju rodnú Skalicu a pražskú Slaviu. Pálffy taktiež reprezentoval Slovensko na svetových hokejových šampionátoch, z Göteborgu v roku 2002 priniesol so spoluhráčmi zlato a o rok neskôr z Helsínk strieborné medaily. Vynikajúci korčuliar, elitný strelec, opora slovenského tímu.

Miroslav Šatan (1974) Hokejista, kapitán slovenského mužstva. S hokejom začínal v rodných Topoľčanoch, neskôr pokračoval v Trenčíne, s ktorým získal zlatú medailu v sezóne 1993/1994. Zažiaril na olympiáde v Lillehammeri v roku 1994. V NHL hral 8 sezón za Buffalo Sabres. V rokoch 2000 a 2002 si zahral v zápase Výberu hviezd NHL. Počas vynútenej prestávky v NHL odohral sezónu za bratislavský Slovan, s ktorým získal titul majstra Slovenska 2005. So slovenskou reprezentáciou vybojoval všetky cenné kovy: striebro v Petrohrade, zlato v Göteborgu, bronz v Helsinkách a roku 2012 aj striebro z Helsínk.

Aký je môj vzťah mesiacu január?

Mesiac január nemám moc rád, lebo obvykle je zima. Ale tento rok bolo teplejšie ako sa na január patrí. Mne to teplo celkom vyhovovalo, ale pre prírodu to asi nebolo celkom v poriadku. Dokonca začali kvitnúť kvety a živočíchy sa prebúdzali k životu akoby už bola jar. Keď sa potom znovu ochladilo, tie pomýlené chůdence (kvety a živočíchy) trpeli. A to už nebolo ono, moja spokojnosť s nezvykle teplým januárom bola odrazu preč.

Samuel Kratochvíl, 7. ročník